

XXIV. državno Natjecanje iz hrvatskoga jezika

7. svibnja 2019.

prvi (I.) razred

zaporka

--	--	--	--	--	--

(peteroznamenasti broj i riječ)

broj bodova:

100	
-----	--

Upute natjecateljima

1. Test se piše 90 minuta.
2. Prije rješavanja testa treba pažljivo ispuniti listić sa zaporkom (čitljivo i pravopisno točno).
3. Natjecatelj zaporku treba napisati na bijelu i žutu omotnicu i na prvu stranicu testa.
4. Zadatke testa treba pažljivo pročitati.
5. Treba pažljivo slijediti upute u zadatku.
6. Rješenja treba upisivati plavom kemijskom olovkom na za to predviđena mjesta.
7. U testu nije dopušteno precrtavanje, ispravljanje i šaranje (ako postoje nedoumice pri oblikovanju točnih odgovora, treba se koristiti radnim papirom dobivenim od škole).
8. Odgovori ne smiju biti pisani tiskanim slovima.
9. Odgovori trebaju biti pravopisno i gramatički točni.
10. Nakon završetka pisanja test, radni papir i bijelu omotnicu treba staviti u žutu omotnicu koju treba predati članu Povjerenstva.
11. Nakon objave privremene ljestvice poretka natjecatelj ima pravo uvida u test i pravo na pisanu žalbu.

Želimo Ti uspjeh na Natjecanju!

Državno povjerenstvo:

1. _____
(predsjednica Državnoga povjerenstva)
2. _____
(član Državnoga povjerenstva)
3. _____
(član Državnoga povjerenstva)

1. Pred tobom su savjeti šestero psihologa o tome kako uspješnije učiti. Svaki je od njih označen rednim brojem od 1. do 6. Nakon tekstova navedeno je osam tvrdnja. Na crtu uz tvrdnju napiši redni broj teksta na koji se tvrdnja odnosi. Više tvrdnja može se odnositi na isti tekst. Prvi je primjer riješen kao ogledni primjer.

1.	2.
Sjednite i izradite plan akcije. Sastavite popis stvari koje treba napraviti, popis obaveza, npr. učenje kemije ili pisanje eseja... Nakon toga sastavite popis stvari koje volite raditi. Zatim uparite obavezu s jednom od aktivnosti koja vas veseli. Kako biste izbjegli dugotrajno učenje, potrudite se vrijeme koje planirate za pojedini zadatak iskoristiti maksimalno. Sve distrakcije poput interneta, mobitela, televizije i sl. svedite na minimum. Tih sat do dva koliko ste odredili za pojedinu aktivnost provedite baveći se isključivo time (pripremite potrebnu literaturu, materijale i sl.).	Kada prolazite gradivo, pokušajte ga sumirati i uz sadržaj izdvajati bitne informacije. Pokazalo se da je bilješke učinkovitije zapisivati rukom, a razmišljanje o bitnom i manje bitnom dok čitate postat će vam navikom i s vremenom ćete sve brže prolaziti gradivom. Cilj je razumjeti gradivo koje pokušavate naučiti i savladati. Potrošiti mnogo vremena da memorirate gradivo koje ne razumijete vjerojatno vam i neće pomoći na ispitu. Kada razumijete ono što učite, lakše ćete to i objasniti na ispitu jer vam je dio znanja već u dugoročnome pamćenju zato što ste pažljivo slušali na satu i redovito ponavljali nakon škole.
3.	4.
Ako imate mogućnost učenja s više vršnjaka, svakako je iskoristite. Dobit ćete priliku čuti mišljenje drugih, koji možda bolje od vas razumiju pojedine dijelove gradiva, pa jedni drugima možete pomoći sa sadržajima koje bolje razumijete. Jednom temom može se baviti više mozgova, što uvelike može olakšati samo razumijevanje gradiva, a to je jedna od najvažnijih stvari da si olakšate učenje. S vršnjacima rad može biti zabavniji i motivacija može biti veća. Osim toga, surađujući, vježbat ćete slušati druge i intenzivnije ćete promišljati o tome kako dati jasnu povratnu informaciju.	Kada pokušavate shvatiti i savladati neko gradivo, jako je korisno raditi u paru, tj. pokušati poučiti drugoga. Dogovorite se s prijateljem, prijateljicom, bratom, sestrom i sl. da jedno drugomu održite predavanje iz gradiva koje morate naučiti. Ako se nemate s kime dogovoriti, možete se i pretvarati da nekoga poučavate. Pokušajte materijal koji ste obrađivali podijeliti s nekim tako da mu objašnjavate naučeno. Tako ćete uvidjeti gdje su „rupe” u vašem znanju i brže i bolje ćete povezivati informacije i činjenice. Uz to oblikujte vlastite testove u kojima ćete odgovarati na pitanje iz lekcija i nadzirati svoje razumijevanje gradiva.
5.	6.
Ljudski mozak informacije skladišti po ključu uzorka i asocijacija. Razvoj mentalnih mapa temelji se na razmišljanju o našoj memoriji kao o stablu. Koristeći se bojama, slikama, skicama, simbolima, uzorcima i asocijacijama, stvarajte vlastito „drvo znanja”. Krenite od najvažnije stvari (teme) koju stavljate u središte „stabla” i onda nadograđujte „grane”, odnosno dodatne informacije. Jedna od najčešćih tehnika učenja jest povezivanje informacija. Što više informacija međusobno povezujete, to ćete ih lakše zapamtiti.	Ako smo dugo izloženi stresu ili tuzi, to će se odraziti na naše kognitivne funkcije, oslabjet će nam pamćenje i sposobnost učenja. Visoke razine hormona stresa kortizola mogu oštetiti mozak. Zato je bitno da razmislite koji su izvori stresa u vašem životu te da pronađete načine da ih smanjite i razvijete mehanizme nošenja sa stresom. U tome vam mogu pomoći kvalitetan san, zdrava prehrana i tjelesna aktivnost. Pomažu i tehnike disanja, hobiji, provođenje slobodnoga vremena u prirodi, s prijateljima i s bližnjima.

U kojemu se tekstu iznosi zadana tvrdnja?

o)	Viša razina motiviranosti za učenje proizlazi iz uzajamne podrške.	__3.__
a)	Za uspješno učenje važno je vrednovati relevantnost pojedinih podataka.	_____
b)	Usustavljivanje različitih podataka ključno je za učenje.	_____
c)	Kontinuirano praćenje vlastitoga napretka pospješuje proces učenja.	_____
d)	Preduvjet je uspješnoga učenja samodisciplina.	_____
e)	Prevenција tjeskobe važan je preduvjet kvalitetnoga učenja.	_____
f)	Učimo brže i učinkovitije kad radimo u skupinama.	_____
g)	Nagrađivanjem održavamo motivaciju za učenje.	_____
h)	Uspješnomu učenju pridonosi igranje uloga.	_____

U zadatcima od 2. do 11. zaokruži slovo uz točan odgovor.

2. Koja riječ ima značenje najbližnje značenju podcrtane riječi u zadanome kontekstu?

U nejasnim slučajevima primjenjuju se i drugi testovi, poput mjerenja krvnoga tlaka u području palca, kako bi se isključila okluzija arterija.

- a) zastranjenje
- b) zapetljanje
- c) začepljenje
- d) zadebljanje

1	
---	--

3. Koja riječ ima značenje najbližnje značenju podcrtane riječi u zadanome kontekstu?

U analizi sve veće razlike između malobrojnih bogatih zemalja i sve većega broja siromašnih zemalja razmatrani su uzroci velikih zaduženja potonjih.

- a) obespravljenih
- b) obeštećenih
- c) potonulih
- d) posljednjih

1	
---	--

4. Koja riječ ima značenje najbližnje značenju podcrtane riječi u zadanome kontekstu?

U građanskome pravu pravilo po kojemu bi trebalo dokazati štetnikovu krivnju napušta se u korist pravila da se krivnja nekih osoba predmnijeva.

- a) adoptira
- b) afirmira
- c) alternira
- d) anticipira

1	
---	--

5. Koja riječ ima značenje najbližnje značenju podcrtane riječi u zadanome kontekstu?

Kad je Preradović početkom 1850-ih boravio u Zagrebu, često je zalazio među književnike, ali mu je besjeda uvijek bila suzdržana.

- a) narav
- b) mimika
- c) karakter
- d) govor

1	
---	--

4	
---	--

6. Koja riječ ima značenje najbližnje značenju podcrtane riječi u zadanome kontekstu?

Očito se nije mogao oduprijeti svojoj prirođenoj duhovitosti stvorivši tako jedan od najboljih izdanaka krepke britanske humoristike, vrhunski primjer iskričave samoironije kojoj ništa nije sveto.

- a) poletne
- b) obijesne
- c) opore
- d) jalove

1	
---	--

7. Koja riječ ima značenje najbližnje značenju podcrtane riječi u zadanome kontekstu?

Svaka je osoba u stanju riješiti prijeku potrebu za odgojem u mjeri u kojoj promiče sazrijevanje otvorena postojanja, usmjerena prema zadacima i projektima, spremna na raznovrsna životna iskušenja.

- a) zanemarenu
- b) protuslovnu
- c) izazovnu
- d) bitnu

1	
---	--

8. Koja je od navedenih riječi točno naglašena u kontekstu zadane rečenice?

Od svojih je _____ za rođendan dobila cvijeće i bombonijeru.

- a) únuka
- b) únūkā
- c) ùnuka
- d) ùnūkā

1	
---	--

9. Koja je od navedenih riječi točno naglašena u kontekstu zadane rečenice?

U rujnu će učenici umjesto udžbenika dobiti _____ za pristup mrežnim nastavnim materijalima.

- a) tàblete
- b) tâblete
- c) tablète
- d) tabléte

1	
---	--

4	
---	--

10. Koja je od navedenih riječi točno naglašena u kontekstu zadane rečenice?

Njegov arheološki tim ovih dana na tome lokalitetu _____ iznimno zanimljive artefakte.

- a) iskapā
- b) iskāpā
- c) îskapā
- d) îskāpā

1	
---	--

11. Koji je od navedenih pridjeva pravopisno točan ako se pridjev odnosi na naziv *Zapadni Balkan*?

- a) zapadno balkanski
- b) zapadno-balkanski
- c) zapadno – balkanski
- d) zapadnobalkanski

1	
---	--

12. Prepiši pisanim slovima, prema pravilima o pisanju velikoga i maloga slova, dijelove rečenica ispod crte otisnute velikim tiskanim slovima.

Braća Seljan hrvatski su istraživači, rođeni i školovani u Karlovcu. Od 1899. do 1901. godine boravili su na _____ u službi

CRNOME KONTINENTU

_____.

ETIOPSKOGA CARA MENELIKA DRUGOG

Njihova istraživanja okolice jezera Chew Bahir obogatila su znanja o

_____ toga područja.

GEOMORFOLOGIJI I ETNOGRAFIJI

Vrativši se u Europu 1902. godine, podržali su intervenciju u korist Bura u

_____, koji su bili započeli jer su Britanci

BURSKIM RATOVIMA

htjeli proširiti vlast na jugu Afrike izvan svoje kolonije nazvane po

_____. Braća 1903. godine odlaze u

RTU DOBRE NADE

Južnu Ameriku istraživati područja Brazila i Paragvaja. Mirko umire u Peruu 1936. godine, pretpostavlja se od _____.

MALARIJE

6	
---	--

U zadatcima od 13. do 26. odgovore napiši na crte.

8	
---	--

13. Izdvoji iz teksta riječi u kojima su provedene zadane glasovne promjene. Ako je u istoj riječi provedeno više zadanih promjena, tu riječ izdvoji više puta.

Prosinački je vjetar kadšto puhao tako jako da je gradićem nosio granje i šetačima baca prašinu u oči, pa se nekolicina skrila u kuće. Jednoj je prolaznici kosa bila tako zamršena da ju je morala satima oprezno raščešljavati. Neki su dijelovi bili toliko upetljani da ih je bojažljivo išišala razmičući šiške i presijecajući pramenove, ali je frizura stoga postala zanimljivom i u konačnici izmamila jedan uzdašćić.

a) jotacija: _____, _____, _____,

b) sibilizacija: _____, _____

c) gubljenje (ispadanje) suglasnika: _____, _____

d) epentetski (umetnuti) *l*: _____

e) prijelaz: _____

10	
----	--

14. Oblikuj rečenice u kojima će riječ *koliko* pripadati zadanoj vrsti.

a) zamjenica _____

b) prilog _____

2	
---	--

15. Odredi padež podcrtanim zamjenicama i zamjeničkim pridjevima. Kratice (N, G, D, A, V, L, I) napiši na crte pokraj riječi.

Vještica je svaki dan odlazila u šumarak usprkos njegovu protivljenju. Taj mračni lug, koji prema drevnoj legendi bijahu zasadili patuljci, skrivao je neobjašnjive tajne. Kad ju je vještac jedanput upitao što ondje čini, ljutito se na nj izderala: „To se tebe ne tiče!”

svaki _____ njegovu _____ koji _____ nj _____ tebe _____

5	
---	--

16. Odredi gramatički broj i rod podcrtanim zamjenicama.

17	
----	--

Uže puče, njezina kolica sletješe niz ulicu i zabiše se u drvena kola pretrpana sijenom. Braća, koja stajahu u blizini, preplašiše se i pobjegoše glavom bez obzira.

njezina _____,

koja _____,

2	
---	--

17. Oblikuj nesvršeni parnjak zadanih glagola. Ne mijenjaj ni lice ni broj glagola.

Danima su mukotrpno _____ (zasjeli), pa su redovito kasno _____ (legli).

2	
---	--

18. Preoblikuj rečenicu tako da sve perfekte zamijeniš jednostavnim glagolskim oblicima za izricanje prošlosti. Ne mijenjaj ni lice, ni broj, ni vid glagola.

Danonoćno je mislio na nju, pa se prepao čim je čuo da su je odveli u drugu kulu.

4	
---	--

19. Oblikuj glagolski prilog zadanih glagola. Glagolski prilog ne treba naglašivati!

_____ izloge, razmišljala je o kupnji. (razglédati)

_____ pismo, pravio se da ona ne postoji. (ràskidati)

2	
---	--

20. Odredi službu podcrtanim prijedložnim izrazima.

a) Gomilu je progonio strah od straha. _____

b) Zapomagali su: „Zaštiti nas od straha!” _____

c) Neki se ubrzo onesvijestiše od straha. _____

3	
---	--

21. Odredi vrstu zavisnosloženim rečenicama. Priložnim rečenicama odredi

13	
----	--

- a) Taj njezin poznanik više doista nije što je nekada bio. _____
- b) Njegovim prijateljima nije jasno zašto je tako ravnodušan. _____
- c) Kad bi se samo malo potrudio, mogao bi mnogo postići. _____

3	
---	--

22. Svaki redak u tekstu sadrži jednu normativno pogrešnu riječ. Normativno pogrešnu riječ napiši na crtu pokraj retka u točnome obliku. Prvi je primjer riješen kao ogledni primjer.

Cijela situacija sve ga je više iscrpljivala i doživljavao ju je kao mučenje. Iznenadno su obaviješteni da rok za slanje prijedloga ističe za tri mjeseca. Budući da radovi na informacijskim pultovima i na njegovu odjeljku tvrtke trebaju započeti tek nakon nove godine, tj. najkasnije sredinom siječnja, odlučeno je da će 20-tak djelatnika dotad prijeći u neposrednu blizinu njegova ureda. Činilo mu se da osjeća grižnju savjest zbog službenoga roka kojega ne može probiti. Unatoč plodonosnoj suradnji s mnogobrojnim suradnicima trebalo je riješiti problem narušenih susjednih odnosa izazvan pojačanom kompetitivnošću. Bio je potrebit drukčiji pristup problemu kakavgod to trošak zahtijevalo. Takav zahtjev smatran je opravdanim radi informacija koje su imali o napretku drugih tvrtki koje su se također namjeravale prijaviti. Svi ti izazovi ostavili su na njega uznemiren dojam. Tokom dugih popodneva u uredu zamarao se mišlju o rješenju problema.	_____mučenje_____

12	
----	--

23. Oblikuj riječ koja sadrži zadani korijenski morfem. Prvi je primjer riješen kao ogledni primjer.

- o) Nakon neprimjerenih povika sukob navijača na tribinama bio je neizbježan. (**bijeg**)
- a) Studirajući, ljeti je radio kao _____ na pulskim plažama. (**spas**)
- b) Stabalce u vrtu brzo se uspjelo čvrsto _____ u tlo. (**korijen**)
- c) Njemu se nitko ne usudi _____ jer je nagle naravi. (**riječ**)
- d) _____ korištenje autorskim pravima podložno je tužbi. (**vlast**)
- e) U svibnju vage trebaju njegovati djetinju naivnost i _____. (**kvar**)
- f) SSSR je tad počeo _____ svoje odnose s Kubom. (**čvrst**)

6	
---	--

24. Rastavi podcrtane riječi na morfeme rabeći spojnice.

21	
----	--

Kritičari smatraju da je njegov novi film **ispodprosječan** uradak. Kako je jedan od njih napisao: „Taj **drugorazredni** pokušaj **posljedica** je lošega scenarija i još gore glume.”

ispodprosječan _____

drugorazredni _____

posljedica _____

3	
---	--

25. Pozorno pročitaj rječničku natuknicu (leksikografski članak) navedenu prema Velikome rječniku hrvatskoga jezika Vladimira Anića. Odgovori na pitanja.

ùho sr ⟨N mn ũši/ušesa *pejor.*, G ũhā/ũšijũ/ũšĩ/ušėsā *pejor.*⟩ [*ovo uho; ova uha/ove uši*]

1. *anat.* paran organ sluha, služi za percepciju zvuka i ravnoteže [*srednje uho; unutrašnje uho; vanjsko uho; klempave uši*] **2.** sluh [*imati/ne imati dobro uho*] **3.** dio posude i sl. koji služi za hvatanje, kružna drška; dio u koji ulazi ruka ili prst **4.** dio sjekire, motike itd. u koji se uglavljuje drška; ušica

a) Navedi brojke uz dva prenesena značenja riječi nastala metaforizacijom.

_____, _____

2	
---	--

b) Navedi brojku uz preneseno značenje riječi nastalo metonimizacijom.

1	
---	--

c) Raspiši dvije kratice podcrtane u natuknici. Sažeto opiši značenje tih kratica.

pejor. _____, _____

anat. _____, _____

2	
---	--

8	
---	--

26. Pozorno pročitaj osvrt preuzet iz knjige *Hrvatski ni u zgradama. jezična teturanja* (2012.) jezikoslovke i književnice Nives Opačić. Odgovori na pitanja.

Danube

Mi, Hrvati, jako volimo svoju domovinu. Tepamo joj, stihom iz himne, *Lijepa Naša*. To je potpuno u redu. Time još nismo nikakve iznimke. Takve osjećaje – domoljubne, rodoljubne, patriotske – gaje prema svojim domovinama jamačno i drugi narodi. Kad bi se pitao – Hrvate, jasno – koliko *znaju* o svojoj lijepoj, najljepšoj i najdražoj domovini, stvar bi počela zapinjati, a tvrdi Hrvati zamuckivati.

Nije to bilo prije sto i više godina kad se jedan dio naše domovine, onaj najistočniji, često spominjao. Jer ga je tek trebalo integrirati u hrvatski državni teritorij. Bilo je to hrvatsko *Podunavlje*, zemlja uz rijeku *Dunav*. Pitate se: što će iz ovoga nastati? Kamo ću zabrazditi? Ja, sigurna sam, nikamo. Ali jest sramotno zabrazdio ili zabrazdila (ne poznajem osobu, a ime može biti muško i žensko, Vanja) novinar/novinarka *Jutarnjeg lista* od 2. studenog 2010. I to propisno. U cijelom svom prepisivačkom članku nije smatrao/smatrala potrebnim provjeriti baš ništa. Ribe *piranje* ostale su mu/joj *piranhe*, no s njima nek' ih voda nosi (opasnostima usprkos). Sada dolazim do žalosnoga mjesta zbog kojega ovo i pišem.

Ljudi svašta rade da budu uvršteni među neke rekordere. Tako je jedan čovjek preplivao 2007. godine mnoge južnoameričke – kako napisaše – *vodurine* i time ušao u Guinnessovu knjigu rekorda, kao i tripot ranije, kad je preplivao „Danube, Mississippi i Yangtze”. Za zadnje dvije rijeke nije me briga, ali *Danube*?! Pa gdje ta piskaralačka novinarska sila živi kad ne zna da mi tu svoju pograničnu rijeku zovemo *Dunav*?! Taj „mudrac” ili „mudrica” za *Podunavlje* (možda im je to *Podanublje*) i za nedavna zbivanja oko njega očito nikada nisu ni čuli. Ljudi koji zbog takva sramotnoga neznanja i pisanja ne bojkotiraju takve novine bolje nisu ni zaslužili. A ja ću, izvučena iz konteksta i merituma stvari, biti tek „jedna histerična baba koja se stalno nešto pjeni”. ZAŠTO se pjeni – nitko više neće pitati.

a) Izdvoji iz teksta jedno gramatičko i jedno leksičko obilježje razgovornoga stila.

gramatičko obilježje: _____

leksičko obilježje: _____

2	
---	--

b) Objasni ulogu obilježja razgovornoga stila u cjelini teksta.

1	
---	--

c) Izdvoji iz teksta dva obilježja književnoumjetničkoga stila.

2	
---	--

d) Objasni ulogu obilježja književnoumjetničkoga stila u cjelini teksta

5	
---	--

1	
---	--

e) Preoblikuj prvi ulomak teksta tako da bude napisan znanstvenim stilom. Neka prva rečenica tvoje preoblike glasi „Cilj je ovoga rada...”

2	
---	--

f) Izdvoji iz teksta jedan primjer grafostilema.

1	
---	--

g) Objasni što se postiže uporabom odabranoga grafostilema.

1	
---	--

h) Objasni što autorica postiže pišući na način na koji piše.

2	
---	--

i) Argumentiraj smatraš li autoričin stil pisanja učinkovitim s obzirom na namjenu teksta.

2	
---	--

j) Oblikuj argument kojim ćeš obraniti tvrdnju da se autorica ne protivi riječi stranoga podrijetla u novinarskim tekstovima. Argument potkrijepi primjerima iz teksta.

9	
---	--

3	
---	--

3	
---	--